Hallitusneuvos, lainsäädäntöjohtajana
Hanna Nordström

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Asiantuntijakuuleminen 28.2.2017/HE 107/2016 vp

HE 107/2016 vp

# Hallituksen esitys eduskunnalle sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia, rajavartiolakia, pelastuslakia, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia, poliisin hallinnosta annettua lakia, ampuma-aselakia, puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettua lakia ja rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta annettua lakia. Muutettavaksi ehdotetaan erityisesti päätöksentekomenettelyä, toisen kansallisen viranomaisen antamaa tukea ulkomailla sekä sisäministeriön hallinnonalan virkamiesten toimivaltuuksia, voimankäyttövälineitä, voimakeinojen käyttöä, siviili- ja rikosoikeudellista vastuuta sekä virkasuhdetta koskevia säännöksiä kansainvälisen avun tilanteissa.

Sisäministeriön esityksellä on välitön yhteys ulkoasiainministeriön johdolla valmisteltuun hallituksen esitykseen (HE 72/2016 vp) laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta sekä puolustusministeriön hallituksen esitykseen (HE 94/2016 vp), jolla täydennetään puolustusministeriön hallinnonalan kansainvälistä toimintaa koskevaa lainsäädäntöä. Hallituksen esityksiä on pyritty valmistelun aikana yhteensovittamaan. Puolustusministeriö pitääkin erittäin tärkeänä, että lakiehdotukset olisivat keskenään yhteensopivia, koska sisäministeriön hallinnonalan kansainväliseen apuun saattaa joissakin tapauksissa sisältyä myös sotilaallisia voimavaroja.

Puolustusministeriö kiinnittää yleisesti huomiota siihen, että sisäministeriön esitykseen sisältyvien poliisilain, rajavartiolain ja pelastuslain sääntelyratkaisut kansainvälisen avun osalta eroavat jonkin verran toisistaan. Tämä voi tehdä soveltamistilanteista puolustushallinnon näkökulmasta jossakin määrin haastavia silloin, kun apuun sisältyy myös sotilaallisia voimavaroja siviiliviranomaisen tukena. Esitys kuitenkin parantaa nykytilaa ja siinä on pyritty yhdenmukaistamaan menettelyjä.

*Erityistä puolustusvoimien kansainvälisen toiminnan näkökulmasta*

Puolustusministeriö korostaa, että sotilaallisia voimavaroja sisältävästä avusta silloinkin, kun sitä annetaan tai vastaanotetaan sisäministeriön hallinnonalalle kuuluvissa tapauksissa, päätetään aina edellä mainittuihin ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön valmistelemiin hallituksen esityksiin sisältyvien lakiehdotusten mukaisesti.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Sotilaiden oikeudellinen asema, kuten oikeus käyttää virkapukua, rikosoikeudellinen tuomiovalta ja aseenkanto-oikeus määrittyy myös niin apua annettaessa kuin sitä vastaanotettaessa omien periaatteidensa mukaisesti, esimerkiksi joukkojen asemaa koskevien pysyvien sopimusten kuten NATO/PfP SOFA:n perusteella, eikä sisäministeriön esityksen virkamiesten asemaa koskevien säännösten perusteella.

Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että sotilaan siviili- ja rikosoikeudellinen asema ei voi olla riippuvainen siitä, toimiiko hän puolustusvoimien omassa tehtävässä vai onko kyse toisen viranomaisen tukemisesta. Sotilaihin on sovellettava aina sotilaita koskevaa sääntelyä, esimerkiksi rikoslain 45 lukua, eikä esimerkiksi poliisimiehen siviili- ja rikosoikeudellista vastuuta koskevia säännöksiä, joihin on viitattu esitykseen sisältyvässä poliisilain 9 f §:ssä.

Sisäministeriön hallituksen esityksessä korostetaan tavoitetta mahdollistaa kansainvälisen avun antaminen mahdollisimman täysimääräisesti EU-velvoitteiden perusteella ja muutoinkin, sekä sisäministeriön hallinnonalan viranomaisten mahdollisuutta saada puolustusvoimien tukea avun antamisessa mahdollisimman tehokkaasti. Puolustusministeriö kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että sisäministeriön lakiehdotuksiin erityisesti poliisilain ja rajavartiolain osalta sisältyy tosiasiassa rajoitteita sen osalta millaista tukea puolustusvoimat voi antaa. Esimerkiksi rajavartiolain osalta tuki on rajattu niin, että siihen eivät kuulu sotilaalliset voimakeinot. Rajaukset vastaavat pääpiirteiltään sitä mitä virka-avusta on kansallisesti säädetty. Apua pyytävän valtion lainsäädännön mukaan voi kuitenkin olla mahdollista muunkinlainen tuki. Näin ollen lainsäädäntömuutokset eivät välttämättä mahdollista mahdollisimman tehokasta tai laajaa kansainvälisen avun antamista kaikissa tilanteissa.

*Henkilöstön asemasta*

Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että poliisin ja rajavartiolaitoksen henkilöstö tulee esityksen mukaan toimimaan kansainvälisissä tehtävissä voimassa olevien virkaehtojen mukaisessa virkasuhteessa. Ratkaisu on siis sama kuin mihin on päädytty puolustusvoimien henkilöstön osalta. Lisäksi kansainvälisissä tehtävissä ollaan ajateltu oltavan vain noin kuukauden kerrallaan, joka on myös sama toimintatapamalli, kuin puolustusvoimien kansainvälisessä avussa.

Virkamiesten vakuutusturvan osalta puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että puolustusministeriössä valmistellun hallituksen esityksen ja siihen sisältyvän lakiehdotuksen puolustusvoimista annetun lain muuttamiseksi 12 b §:n mukaan kansainvälisen avun antamiseen osallistuvaan henkilöstöön sovellettaisiin lakia tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä (1522/2016), joka on tullut voimaan 1.1.2017. Säännös koskisi myös tilanteita, joissa puolustusvoimat tukee kansainvälisen avun antamisessa toista Suomen viranomaista.

*Poliisilaki*

*9 luku 2 a §. Toisen viranomaisen tuki poliisille kansainvälistä apua annettaessa.*

Säännösehdotuksen 4 momentin mukaan sisäministeriö voi erityisestä syystä pyytää toista viranomaista antamaan poliisille tukea poliisitehtävän

suorittamiseksi kansainvälisessä avunantotilanteessa ilman suomalaisen poliisimiehen läsnäoloa.

Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kansallisissa virka-aputilanteissa ja muun muassa virka-apu-ohjeistuksessa korostetaan sitä, että annettaessa virka-apua muulle viranomaiselle, on puolustusvoimien virka-apuosasto toimivaltaisen viranomaisen johdossa. Mikäli kansainvälisen avun tilanteissa tuettava suomalainen poliisimies ei ole paikalla, voi olla epäselvää, mitä poliisin toimivaltuuksiin, joihin säännöksessä viitataan, sisältyy ja kuinka toimivaltuuksia sovelletaan. Lisäksi epäselvyyksiä voi tulla siitä, että säännöksessä viitataan poliisin siviili- ja rikosoikeudelliseen vastuuseen, vaikka puolustusministeriön käsityksen mukaan se ei voi koskea sotilaita. Puolustusministeriö pitää parempana, että mikäli suomalaista tuettavaa viranomaista ei ole paikalla, että puolustusvoimat voisi antaa tukea suoraan toiselle valtiolle puolustusvoimista annetun lain perusteella. Tämä kanta oli myös oikeusministeriöllä lausuntokierroksella.

Puolustusministeriöllä ei ole erityistä huomautettavaa perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 66/2016 vp johdosta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi